

Татьяна П. Розанова, Юрий Ю. Шве́ц, Ирина Ю. Шве́ц
НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

В статье проанализированы теоретические аспекты инновационной деятельности на региональном уровне. Рассмотрены основные цели управления инновационной деятельностью туристического региона, принципы, задачи инновационной деятельности на региональном уровне. Сформулированы долгосрочные направления упорядоченности и координации усилий по реализации стратегических и тактических задач по росту эффективности управления инновационной деятельностью региона. Обосновано формирование организационной структуры управления региональной деятельностью, что является необходимым условием эффективного управления этой сферой, особенно в период кризиса всей системы хозяйствования. Обосновано, что основной целью инновационной деятельности является создание системы взаимодействия всех участников цикла на основе кластерной структуры.

Ключевые слова: инновации; инновационная деятельность; туристический регион; кластер.

Лит. 10.

Тетяна П. Розанова, Юрій Ю. Шве́ць, Ірина Ю. Шве́ць
НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

У статті проаналізовано теоретичні аспекти інноваційної діяльності на регіональному рівні. Розглянуто основні цілі управління інноваційною діяльністю туристичного регіону, принципи, завдання інноваційної діяльності на регіональному рівні. Сформульовано довгострокові напрями впорядкованості та координації зусиль з реалізації стратегічних і тактичних завдань по зростанню ефективності управління інноваційною діяльністю регіону. Обґрунтовано формування організаційної структури управління регіональною діяльністю, що є необхідною умовою ефективного управління цією сферою, особливо в період кризи всієї системи господарювання. Обґрунтовано, що основною метою інноваційної діяльності є створення системи взаємодії всіх учасників циклу на основі кластерної структури.

Ключові слова: інновації; інноваційна діяльність; туристичний регіон; кластер.

Tatyana P. Rozanova¹, Y. Shvets², I. Shvets³

DIRECTIONS FOR INNOVATION ACTIVITY DEVELOPMENT
OF REGIONAL ECONOMY

The article analyzes the theoretical aspects of innovative activities at the regional level and considers the objectives of innovative activity management in a tourist region, along with the principles and tasks of innovative activity. Long-term directions in coordination of efforts for the realization of strategic and tactical objectives are formulated to enhance the efficiency growth of region's innovative activities management. Formation of the related organizational structure is grounded which is a prerequisite for efficient management in the field under study, especially during the crisis period for the entire economic system. It has been proved that the purpose of innovation activity is the development of the cluster-based interaction system between all the participants in the cycle.

Keywords: innovations; innovative activity; tourist region; cluster.

¹ Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow, Russia.

² Institute of Tourism and Hospitality, Moscow, Russia.

³ Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow, Russia.

Постановка проблеми. В умовах посилення конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках виникла необхідність активного стимулювання росту регіональної конкурентоспособності, базуючоїся на спеціалізованих технологічних ресурсах, кваліфікованій робочій силі і розвинутій мережі інституціональних організацій — посередників, зв'язуючих ці ресурси воедино.

Особливе значення приймають фактори територіального розподілу праці. Принципово важливим стає: наскільки рівень розвитку даної території забезпечений щільною мережею виробничих зв'язів і наскільки ці зв'язи забезпечуються розвитком конкретного виробництва; наскільки ефективно розвивається конкретне підприємство. Якщо ми розглянемо діяльність будь-якого підприємства, то побачимо, що його діяльність безпосередню або опосередковано пов'язана з досить великою кількістю суб'єктів ринку. Превалювання в економіці кластерів, а не ізольованих підприємств і галузей, свідчить про важливість розуміння характеру конкуренції, ролі географічного розташування в конкурентних перевагах і зростання ефективності управління інноваційною діяльністю туристичного регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підходи до інноваційного розвитку території в ринкових умовах на основі кластерного підходу представлені в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених. В.Н. Василенко розглядає розвиток регіональної економіки на основі об'єднання, гармонізації регіонального економічного простору [1]. Механізм дії кластера як квазікорпорації, на основі якого будується модель управління регіоном, розглянуто П. Гудзь [2, 23–32].

В наукових роботах А. Дашкова [3], А. Нестеренко [4] напрямки розвитку кластерної системи вузько локалізовані на окремих регіональних кластерах. В роботах Н. Пайрси [10], М. Портера [5], А. Хобайби [9] проаналізовані загальні теоретичні підходи до існування конкурентних переваг кластерних систем в країнах з стійкою ринковою економікою. І.Ю. Швець розглядає кластеризацію регіону як систему взаємопов'язаних інтеграційних процесів, побудованих на системі взаємопов'язаних інтересів, потреб і цінностей, головною метою якої є підвищення конкурентоспособності суб'єктів кластера і економіки регіону в цілому [7].

Наукові досягнення вчених мають важливе наукове і практичне значення. Разом з тим, проблеми інноваційного розвитку на регіональному рівні потребують додаткових досліджень.

Нерешені частини проблеми. Серед теоретичних і практичних робіт, присвячених розвитку конкуренції і стратегіям конкурентоспособності об'єктів, що базуються на інноваційному розвитку, переважають дослідження, направлені на вивчення процесів, що відбуваються всередині економічних виробничих систем. Як в самій конкуренції, так і відносно конкурентоспособності, роль місцезнаходження враховується недостатньо. При проведенні таких досліджень визначальними повинні виступати наступні моменти:

1) виробничі зв'язи є результатом і формою прояву галузевого і територіального розподілу праці, об'єднання виробництва;

2) виды, регулярность, ритмичность и интенсивность экономических связей полностью зависят от территориальной расположенности соответствующих предприятий (в пределах одного населенного пункта, в нескольких соседних, в одном экономическом районе или значительно удалены друг от друга);

3) концентрация общей интеграционной структуры не отрицает целесообразности изучения частных структур, но указывает на взаимодополняемость получаемых при этом результатов;

4) функционально-территориальная система как наиболее упорядоченная структура является определяющим звеном региональной экономики.

Важную роль в формировании конкурентных преимуществ различных объектов могут сыграть кластерные системы.

Целью исследования является рассмотрение основных долгосрочных направлений роста эффективности управления инновационной деятельностью региона.

Основные результаты исследования. Для эффективного развития региональной инновационной деятельности как социально-экономической системы с активными элементами необходимо решение проблем управления этой сферой. Осуществление процесса управления требует формирования организационной структуры управления, позволяющей реализовать цели и задачи в этой сфере, проанализировать и оценить достигнутые результаты, координировать и прогнозировать инновационную деятельность. Создание организационной структуры управления региональной деятельностью является необходимым условием эффективного управления данной сферой, особенно в период реформирования всей системы хозяйствования. При этом следует отметить, что инновационная сфера ранее не рассматривалась как единая система, производящая комплексный продукт – инновацию, и поэтому отсутствовал целостный механизм управления региональной деятельностью экономических субъектов в этой сфере.

Сосуществование разных культур в одном историческом пространстве и быстроменяющийся мир определяют актуальность и проблемность управления региональной инновационной деятельностью.

Основной целью региональной инновационной деятельности является создание системы взаимодействия всех участников цикла: субъектов рынка; общественных организаций, государственных учреждений и территориальных формирований, которые обеспечивают синергетический эффект развития инновационной сферы региона на основе: научного, образовательного, производственного, рекреационного потенциалов [8].

Организационно-управленческие цели инновационной деятельности можно представить как долгосрочные организационно-управленческие цели, средне- и краткосрочные организационно-управленческие цели.

Долгосрочные организационно-управленческие цели предполагают создание саморегулированной целостной инновационной системы территории; разработку системы управления инновационными процессами, максимально приспособленной к конкретным условиям и задачам; формирование принципиально новой системы управления экономикой территориального субъекта

деятельности; создание качественно новой территориальной организации местного органа управления всех сфер и форм деятельности региона.

Средне- и краткосрочные организационно-управленческие цели управления инновационной деятельностью на региональном уровне охватывают создание единого информационного окружения; разработку системы оценки деятельности инновационной системы и ее структурных подсистем; разработку системы контроля и обратных связей; формирование механизмов модификации структуры деятельности; разработку рыночных механизмов взаимодействия субъектов деятельности между собой и внешними системами; качественный пересмотр связей во взаимоотношениях «образование — наука — производство»; качественный пересмотр ресурсной политики региона: природных, материальных, человеческих и интеллектуально-волевых ресурсов; создание качественно новой самоорганизации всех субъектов деятельности на основе использования командных форм организации и коллективного интеллекта.

Долгосрочные социально-экономические цели управления инновационной деятельностью туристического региона направлены на:

- завоевание стабильных позиций в важнейших сегментах отечественной и мировой рыночных систем;
- коренное обновление основных фондов; переориентация экономики на производство наукоемкой технологической продукции; ориентация на интеграцию туристско-курортных услуг в мировой рынок; накопление критического технологического, финансового, информационного и интеллектуального потенциалов для обеспечения технологического и интеллектуально-информационного прорыва.

Средне- и краткосрочные социально-экономические цели предполагают: формирование позитивного социально-экономического и курортного имиджа территории; создание привлекательного инвестиционного климата; оптимизация ресурсообеспечения; формирование здорового конкурентного окружения в инновационной среде.

Долгосрочные социальные и культурные цели управления инновационной деятельности туристического региона направлены на: повышение уровня жизни населения; создание «открытого общества»; переориентация общества на общечеловеческие ценности; коренной пересмотр системы образования на всех уровнях; закрепление демократических свобод во всех сферах жизни;

В рамках средне- и краткосрочных социальных и культурных целей: повышение квалификационного уровня трудовых ресурсов; повышения качественного уровня научно-педагогических кадров; повышение общеобразовательного уровня населения; повышение рыночной грамотности населения.

К принципам инновационной деятельности на региональном уровне можно отнести:

- организационно-управленческие принципы: модульная структура деятельности (на макро- и микро уровнях); обеспечение постоянных непрерывных информационных потоков; управление по целям; интеграция в существующую схему управления территорией; максимально возможное привлечение к управлению инновационной деятельностью существующих орга-

нов управления и существующей инфраструктуры; органическое единство научно-технического прогресса с экономическим, социальным и духовным развитием общества; демократизация и децентрализация управления, развитие самоуправления в сфере науки, образования и производства; первоочередная поддержка научно-исследовательских разработок высокого уровня, которые обеспечивают решение наиважнейших проблем территории, путем выбора приоритетов развития и концентрации усилий на их выполнении; сбалансированное развитие фундаментальных и прикладных исследований и экономического стимулирования инновационной деятельности региона; поддержка конкуренции и предпринимательства в научной, образовательной и других сферах жизнедеятельности региона; создание рынка инновационной продукции, основанного на сбалансированном развитии научного, образовательного и производственного потенциалов; максимальное использование возможностей научно-педагогического и научно-исследовательского потенциала для обеспечения научно-технического прогресса в регионе.

- финансово-экономические принципы: экономический характер взаимодействия всех субъектов инновационной деятельности; принятие предложений рынка и рыночной конъюнктуры как первоочередных критериев при оценивании стратегических и тактических задач; функционирование в границах имеющихся финансовых ресурсов.

- этические принципы: принятие свободы человеческих особенностей; расширение возможностей для всех субъектов деятельности; доминирование общечеловеческих ценностей.

- принципы контроля: стратегический характер; контроль только по основным критериям деятельности; своевременность; гибкость; реальность требований и стандартов; свободный доступ к результатам.

Задачами инновационной деятельности региона являются: координация управленческих концепций всех участников инновационной деятельности региона; создание и совершенствование механизмов реализации инновационной политики; установление, корректировка и координация целей инновационной политики; обеспечение необходимой и достоверной информацией всех участников инновационной деятельности; обеспечение контроля за прохождением инновационных процессов; стратегическое прогнозирование.

Задачи, связанные с формированием новой системы ценностей: учебно-демонстративная деятельность; организационная деятельности; просветительская деятельность; рекламно-пропагандистская деятельность; координация внутренней культуры территориальных субъектов деятельности и их имиджа.

Стратегические направления становления региональной инновационной деятельности. В мировой практике существуют два основных подхода к созданию инновационных структур и связанной с этим развитием инновационной деятельности. Первый базируется на формировании отдельных (локальных) инновационных центров, бизнес-инкубаторов, научных парков, экополисов и др. Второй охватывает целый регион. Во втором варианте территориальный субъект деятельности выступает как единый технологический простор со своими ресурсами и несколькими базовыми точечными инновационными

структурами, об'єднаними між собою комплексною інноваційно-орієнтованою інфраструктурою.

Для реалізації запропонованої концепції пропонується використовувати обидва підходи до формування інноваційної діяльності.

Виконання завдань і досягнення цілей регіональної інноваційної діяльності може бути забезпечено тільки при умові їх тесної взаємозв'язи і послідовного здійснення.

Формування інноваційної системи повинно бути розбито на два періоди: становлення регіонального центру інноваційної діяльності — ядра майбутньої структури (перший); створення власного територіального кластера як ціннісного науково-виробничого, освітнього і інтелектуального організму регіону (другий).

Для чіткої упорядоченості і координації зусиль по реалізації стратегічних і тактичних завдань по зростанню ефективності управління інноваційної діяльності регіону сформульовано 10 довгострокових напрямків:

1. Проектування туристичного регіону, засноване на побудові спільної регіональної діяльності по управлінню і розвитку курортного сезону.

2. Багаторівневий координаційний центр кластера для формування механізмів розвитку середнього і малого бізнесу туристичного регіону.

3. Життєзабезпечення туристичного регіону, розвиток і підтримка інфраструктури регіону.

4. Екологічна політика, створення системи управління утилізацією побутових відходів регіону.

5. Соціальна політика; розробка соціально-демографічного портрета моделі регіону, виявлення найбільш гострих проблем населення регіону, позиціонування соціальних груп за ступенем громадянської активності і залучення в процеси регіонального розвитку і управління інноваційною діяльністю.

6. Управління процесом градостроїтельства в регіоні через управління людськими потоками.

7. Розвиток сіл в рамках регіональної стратегії, обробка механізму спільної діяльності базових суб'єктів в регіональному просторі.

8. Розвиток системи освіти — розвиток і підтримка мережі закладів освіти підготовки кадрів для регіону, розвиток кадрового потенціалу з урахуванням специфіки регіону для підвищення ефективності вирішення соціально-економічних проблем регіону.

9. Регіональне інвестиційне агентство — формування механізмів розвитку середнього і малого бізнесу за рахунок активізації фінансових потоків регіону.

10. Створення багатифункціональної структури регіонального рівня для забезпечення діяльності всієї інноваційної системи, паралельної реалізації всіх стратегічних напрямків.

Висновки. Для ефективного розвитку регіональної інноваційної діяльності як соціально-економічної системи з активними елементами

необходимо решение проблем управления этой сферой. Осуществление процесса управления требует формирования организационной структуры управления, позволяющей реализовать цели и задачи в этой сфере, проанализировать и оценить достигнутые результаты, координировать и прогнозировать инновационную деятельность. Создание организационной структуры управления региональной деятельностью является необходимым условием для эффективного управления этой сферой, особенно в период реформирования всей системы хозяйствования. При этом следует отметить, что инновационная сфера ранее не рассматривалась как единая система, производящая комплексный продукт — инновацию, и поэтому отсутствовал целостный механизм управления региональной деятельностью экономических субъектов.

Основной целью инновационной деятельности является создание системы взаимодействия всех участников цикла на основе кластерной структуры: системы управления; сферы бизнеса; курорта и образования; молодежной страты населения; общественных структур и формирований территориальной громады, которые обеспечивают синергетический эффект в развитии инновационной сферы региона на основе научного, образовательного, производственного, туристического и интеллектуального потенциалов.

1. *Василенко В.Н.* Архитектура регионального экономического пространства: Монография / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. — Донецк: Юго-Восток, Лтд, 2006. — 311 с.
2. *Гудзь П.В.* Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій. — Донецьк: ІЕПД НАН України; Юго-Восток, Лтд, 2001. — 270 с.
3. *Дашкова А.П.* Предпринимательство и бизнес. — М.: Филлин, 1996. — 341 с.
4. *Нестеренко А.В.* Влияние кластера на повышение производительности предприятий г. Бердянска. — Харьков: Знання LTD 2001. — 48 с.
5. *Портер М.* Международная конкуренция. — М.: Международные отношения, 1993. — 495с.
6. *Рассказов В.Н., Розанова Т.П.* Особенности маркетинговых исследований современного комплекса отдыха // Маркетинг и маркетинговые исследования.— 2004.— №4.— С. 17–24.
7. *Швец И.Ю.* Региональное управление конкурентоспособностью туристических услуг: методология и практика. — Симферополь: Феникс, 2011. — 364 с.
8. *Швец Ю.Ю.* Формирование региональной системы управления инновационным развитием сферы туризма. — Симферополь: ДАЙПИ, 2012. — 339 с.
9. *Hobiby, A.* (1998). *Motives and Markets.* Lexington, MA: Lexington Books. 261 с.
10. *Piercy, N.* (1991). *Market strategic change.* London: Harper Collins. 419 с.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2014.